

Η ελληνική εμπειρία από τη Μεσόγειο στην Ασία

Αν η παραγωγή ελαιολάδου της Ελλάδας μεταφερθεί σε μακρινούς προορισμούς τότε οι Έλληνες θα μπουκν στις αγορές μόνοι τους και όχι υποβασταζόμενοι

ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΗ ΣΑΛΗ*

Πριν από χρόνια σε ένα τεύχος του περιοδικού Γεωργική Τεχνολογία και σε ένα θέμα που αναφερόταν στην καλλιέργεια της ελιάς στην Ελλάδα και στην καλλιέργεια σε άλλες χώρες ο τότε διευθυντής του Ινστιτούτου Χανίων με σκεπτικό την πιθανή ζημιά που θα προξενούσε στους Έλληνες καλλιεργητές και διακινητές του ελληνικού ελαιολάδου η παραγωγή λαδιού σε άλλες χώρες ανέφερε χαρακτηριστικά το εξής: «Η παραγωγή ελαιολάδου σε χώρες όπως η Κίνα δημιουργεί κίνδυνο, έτσι ώστε να διασαλευτεί το παγκόσμιο ισοζύγιο ελαιολάδου». Προέτρεπε έμμεσα τους Έλληνες να μην προχωρούν εύκολα σε μεταφορά τεχνογνωσίας που αφορά εγκαταστάσεις φυτωριακών επιχειρήσεων, αλλά και επίβλεψη καλλιεργειών, για να αποφευχθεί ο κίνδυνος που θα προκύψει όταν κάποια αυτές οι χώρες αποκτήσουν αυτάρκεια η οποία θα αποβεί σε βάρος της ευρωπαϊκής παραγωγής.

Αυτό το σκεπτικό, όπως ακούγεται μόνο του, περιέχει μια μορφή αλήθειας, αλλά *as εξετάσουμε τι είναι πραγματικό και τι όχι.*

Για αρχή πρέπει να αναφέρω μια συνέντευξη του Simon Lavi, ο οποίος θεωρούνταν από τους περισσότερους ο πατέρας της σύγχρονης ελαιοκομίας, που δημοσιεύτηκε σε περιοδικό γεωργικού ενδιαφέροντος στην Ελλάδα. Η φράση με την οποία άρχιζε την παρουσίασή του ήταν η εξής: «Η ελιά είναι δέντρο του Μεσογειακού χώρου». Εννοώντας, όπως ανέλυε στη συνέχεια, ότι μόνο στη Μεσόγειο το δέντρο της ελιάς μπορεί να αναπτύξει τα χαρακτηριστικά του στον υπέρτατο βαθμό περισσότερο από οποιοδήποτε σημείο της γης.

- Τι συμβαίνει λοιπόν στην πραγματικότητα;
- Πρέπει να φοβόμαστε την πιθανή αυτάρκεια άλλων χωρών;
- Είναι δυνατόν να συμβεί αυτό;
- Ποιες ποικιλίες θα μπορούσαν να αποδώσουν σε διαφορετικά μικροκλίματα από τα Μεσογειακά;
- Συμφέρει ή όχι την Ελλάδα να αναπτυχθούν προς αυτή την κατεύθυνση αυτές οι χώρες;
- Έχουν οι Έλληνες ίδια συμφέροντα με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες αν αναπτυχθεί εκεί η ελαιοκαλλιέργεια;
- Τι κάνουν οι άλλες χώρες;
- Μπορεί κάποιος να ανακόψει τη θέληση κάποιων χωρών για νέες καλλιέργειες τη στιγμή μάλιστα που διεθνείς οργανισμοί, όπως ο FAO και το IOC, στηρίζουν έμπρακτα προς

Νέες χώρες, νέες ζώνες

αυτή την κατεύθυνση; Αυτά είναι κάποια από τα ερωτήματα που προκύπτουν και τα οποία θα μπορούσαν να αναλυθούν ένα προς ένα. Όμως για να μπορέσει κάποιος να απαντήσει σε αυτά πρέπει να έχει γνώση του τι συμβαίνει σε αυτές τις χώρες. Να μπορέσει να μπει στον τρόπο σκέψης τους για τις προβλέψεις παραγωγής τους, να γνωρίσει τον τρόπο επένδυσης και συμμετοχής του κάθε επιχειρηματία και τη σχέση που έχει με τη χώρα, αν δηλαδή συμμετέχει η κάθε χώρα ενεργά και όχι συμβουλευτικά και μόνο, όπως συμβαίνει στην Ελλάδα, στην οικονομική επένδυση έτσι ώστε ο πρωτογενής τομέας να αποδώσει σε συγκεκριμένο χρόνο, σύμφωνα με ακριβή επενδυτικά σχέδια ή πλάνα. Και ακόμη πρέπει να γνωρίζει κάποιος ποιος είναι ο πραγματικός επενδυτής, αν δηλαδή είναι ντόπιος ή μικτές εταιρείες με ξένους ενδιαφερόμενους.

Τέλος, μένει το ερώτημα αν όλο αυτό το σύστημα μπορεί να αποδώσει ή κινείται μόνο σε υλοποίηση προγραμμάτων με υποτιθέμενη τελική επιτυχία.

Παραδείγματα από επενδύσεις στον πρωτογενή τομέα

Στη συνέχεια, για να μπορούμε να κατανοήσουμε καλύτερα την πραγματική κατάσταση, παραθέτουμε παραδείγματα από διάφορες χώρες που δείχνουν τον τρόπο σκέψης και πολιτικής στον τομέα των επενδύσεων στον πρωτογενή τομέα.

Στο Ιράν τα Σχέδια Βελτίωσης ή τα επενδυτικά σχέδια επιδοτούνται σε ποσοστό 100% από το κράτος με μοναδικό σκεπτικό την παραγωγή σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Το κράτος παραχωρεί τη γη και δίνει άδεια χρήσης νερού με βάση το επενδυτικό πλάνο, με την ακρίβεια που ζητείται στο σχέδιο, χωρίς να μπορεί ο επιχειρηματίας να παραβεί τα συμφωνημένα. Το αποτέλεσμα έρχεται αφού η φυτεία αρχίσει να αποδίδει και σε βάθος 10ετίας μπορεί να προσφέρει πραγματικά στην προσπάθεια της χώρας για ανάπτυξη. Διαφορετικά, ο επιχειρηματίας θα επιστρέψει στο κράτος τα χρήματα της επιδότησης.

Στην Αλγερία η γη είναι δημόσια. Ο επιχειρηματίας αφού καταθέσει το απαιτούμενο πλάνο παίρνει τη γη που προβλέπεται και ξεκινάει τις εργασίες. Το δάνειο που θα χρειαστεί το παρέχουν οι τράπεζες με επιτόκιο 1% και αρχίζει να επιστρέφεται μετά από 5 χρόνια όταν η φυτεία θα έχει αρχίσει να παράγει.

Στην Κίνα υπάρχουν δύο διαφορετικά πράγματα. Περίπου 500 εκατομμύρια άνθρωποι είναι ο πληθυσμός των πόλεων στην κεντρική και ανατολική Κίνα, οι οποίοι δεν ενδιαφέρονται για την καλλιέργεια της ελιάς, αφού εκεί άλλωστε οι κλιματικές συνθήκες είναι απαγορευτικές για την καλλιέργεια. Επομένως το ελαιόλαδο που χρειάζονται το εισάγουν. Στην υπόλοιπη χώρα όπου κατοικούν 1 δισ άνθρωποι η ελιά καλλιεργείται σε συγκεκριμένες ζώνες, έχοντας σαν πρόβλημα τους ατελειώτους μουσώνες. Δηλαδή βρέχει από τον Μάιο ως το Νοέμβριο ασταμάτητα και ο χειμώνας είναι ξερικός. Τα προβλήματα είναι τεράστια σε σημείο να χάνονται δέντρα κατά χιλιάδες όταν φτάνουν σε ηλικία 4-5 ετών. Έτσι λοιπόν σε αυτό το κομμάτι των καλλιεργειών συμβαίνουν δύο πράγματα. Όπου μπορεί να καλλιεργηθεί η ελιά επιτυχημένα δραστηριοποιούνται μεγάλοι επιχειρηματίες, οι οποίοι έχουν και πρόσβαση στις κρατικές επιχορηγήσεις. Στο υπόλοιπο κομμάτι που είναι και το μεγαλύτερο το κρά-

τος κάνει υπεράνθρωπο αγώνα να εγκαταστήσει ελαιώνας για να αντιμετωπιστεί η φτώχεια.

Στην Αίγυπτο η εκτροπή του Νείλου σε συγκεκριμένη περιοχή δημιούργησε 5 χωριά και έχει ήδη έχει δρομολογηθεί η φύτευση εκατομμυρίων δέντρων.

Στην Κένυα αναζητείται κατάλληλο κλίμα στις πλαγιές του Κιλιμάντζαρο για εγκατάσταση νέων ελαιώνων.

Τα παραδείγματα αφορούν επέκταση της καλλιέργειας της ελιάς σε «νέες» χώρες ή «νέες ζώνες καλλιέργειας». Κι αυτό έχει σημασία γιατί πολλές φορές δεν λαμβάνεται υπόψη η καλλιέργεια και η αλματώδης ανάπτυξη της σε χώρες εκτός της Μεσογειακής λεκάνης, όπως οι ΗΠΑ, η Αυστραλία και η Ν. Αμερική, les και αυτοί μόνο έχουν το δικαίωμα επεκτάσεων.

Γενικά πάντως όπου υπάρχει έστω και η στοιχειώδης περίπτωση επιβίωσης του δέντρου της ελιάς δοκιμάζεται η εγκατάσταση ελαιώνων ικανών να προσφέρουν στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Διαφορές στην κατανάλωση

Σε αυτό το σημείο πρέπει να δούμε ποια είναι η πραγματική κατανάλωση ελαιολάδου σε κάθε χώρα και πως μπορεί έτσι να αξιολογηθεί το προϊόν. Στις «νέες χώρες» που ξεκινούν τώρα ή έχουν ξεκινήσει και ειδικά στις πιο ανεπτυγμένες γεωργικά, πάντα αναφερόμενοι στην ελιά, ο μέσος όρος κατανάλωσης ελαιολάδου ανά άτομο είναι 500-800 γραμμάρια το χρόνο. Τη στιγμή που στην Ελλάδα το αντίστοιχο νούμερο ανέρχεται στα 10-12 κιλά ανά άτομο το χρόνο. Η σχέση αυτή είναι τεράστια. Μπορεί ποτέ ένας καταναλωτής από αυτές τις χώρες να φτάσει στα επίπεδα κατανάλωσης των ευρωπαϊκών χωρών που παράγουν ελαιόλαδο; Κι αυτό γιατί και στη Βόρεια Ευρώπη η κατανάλωση ελαιολάδου είναι ελάχιστη έως ανύπαρκτη.

Η τεράστια αυτή διαφορά δημιουργεί αυτόματα και το τεράστιο πρόβλημα. Αυτός που καταναλώνει τόσο μικρή ποσότητα είναι πολύ δύσκολο να αξιολογήσει και να καταλάβει τις διαφορές που υπάρχουν στις ποικιλίες. Και έτσι η ποιότητα δυστυχώς δεν είναι μέτρο αξιολόγησης ή σύγκρισης όταν δεν υπάρχει γνώση. Έτσι οι μόνοι κυρίαρχοι στις αγορές απομένουν αυτοί οι οποίοι μετά από πολυετείς αγώνες βήμα-βήμα

Επιλογές

Στο Ιράν το κράτος παραχωρεί τη γη και δίνει άδεια χρήσης νερού με βάση το επενδυτικό πλάνο

Στην Αλγερία η γη είναι δημόσια και οι τράπεζες παρέχουν δάνειο στον επιχειρηματία με επιτόκιο 1%

Στην Αίγυπτο η εκτροπή του Νείλου δημιούργησε 5 χωριά στα οποία θα φυτευτούν εκατομμύρια ελαιόδεντρα

επιβάλλουν τα χαρακτηριστικά τους στην αγορά.

Στην Κίνα, για παράδειγμα, το 90% της διακίνησης ελαιολάδου και βρώσιμης ελιάς το έχει η Ισπανία, το 5% η Ιταλία και το υπόλοιπο όλες οι άλλες χώρες, με την Ελλάδα να έχει χάσει εδαφος την τελευταία 5ετία σε ποσοστό 5%.

Συνήθισαν στο ισπανικό ελαιόλαδο οι Κινέζοι

Εδώ πρέπει να αναφερθεί σαν παράδειγμα το εξής: Σε μια κινεζική επαρχία του Sichuan στην κεντρική Κίνα, οι Ισπανοί έχουν εγκαταστήσει έναν ελαιώνα έκτασης 1.000 εκταρίων και καλλιεργούν ισπανικές ποικιλίες ελιάς, με κυριότερη τη Manzanilla. Παράλληλα εγκαταστάθηκαν 6 στρέμματα θερμοκήπια, όπου εκεί ριζώνουν και αναπτύσσονται φυτά τα οποία στη συνέχεια δίνονται σε αγρότες. Η παραγωγή καρπού είναι ανύπαρκτη. Η ισπανο-κινεζική εταιρεία, η οποία εκμεταλλεύεται τη φυτεία, έχει έδρα τη Σαγκάη και με συμβόλαιο 50 ετών έχει εγκαταστήσει σύγχρονες τυποποιτήρια και συσκευάζει ελαιόλαδο και ελιές που εισάγονται στη χώρα. Έτσι είναι οι απόλυτοι κυρίαρχοι. Η παραγωγή εκεί της συγκεκριμένης ποιότητας ελιάς και ελαιολάδου βάζει στο τραπέζι συγκεκριμένες γεύσεις, τις οποίες οι συνεχώς αυξανόμενοι καταναλωτές συνήθίζουν. Έτσι κλείνει ο κύκλος για κάτι διαφορετικό.

Άλλο παράδειγμα: Παγκόσμιο φεστιβάλ ελιάς στο Chengdu το 2015, όπου από την Ελλάδα έχουν πάει δύο άτομα. Ο εδαφολόγος Βλ. Γεωργόπουλος διευθυντής του ΠΕΓΕΑΛ Ξυλοκάστρου και μια ελληνική φυτωριακή επιχείρηση. Θέμα της παρουσίασης η επιλογή ποικιλιών ελιάς από τη Μεσόγειο στην Ασία και η πιθανή προσαρμογή τους σε άλλη κλιματική ζώνη. Από την Ιταλία δύο καθηγητές οι οποίοι μίλησαν για τα ελαιόλαδα της Τοσκάνης. Από το Ισραήλ μία φυτωριακή επιχείρηση με εγκαταστάσεις σε Αυστραλία, Ν. Αμερική και ΗΠΑ παρουσιάζοντας τον τρόπο παραγωγής φυτών. Και τέλος από την Ισπανία 40 άτομα. Ποιοί ήταν αυτοί; Το υπουργείο Γεωργίας της Ισπανίας, επιστήμονες, καθηγητές, πανεπιστήμια, εμπλεκόμενοι, δήμοι και ενώσεις γεωργικών συνεταιρισμών. Καταλαβαίνετε τη συνέχεια, η οποία τελείωσε με αδελοφοποιήσεις δήμων περιοχών της Κόρδοβας με Κινεζικές πόλεις.

Κι εδώ βέβαια γεννιέται το ερώτημα. Που ήταν το Ελληνικό κράτος; Βεβαίως το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης δεν μετέχει σε εμπορικές συμφωνίες, αλλά για να φτάσει εκεί χρειάζεται στήριξη. Αυτό όμως είναι ίσως μι άλλη κουβέντα.

Χρειάζεται επιθετική παρουσία

Ο μόνος δρόμος λοιπόν είναι ο εξής: Επιθετική παρουσία των ελληνικών επιχειρήσεων σε όλες αυτές τις χώρες, προωθώντας ελληνικές ποικιλίες έτσι ώστε να έρθει η ώρα κατά την οποία οι καταναλωτές αυτών των χωρών θα μπουκ στην ελληνική λογική ή πραγματικότητα. Δεν χρειάζεται εδώ να πούμε πόσο μεγάλος είναι αυτός ο δρόμος. Κι αν καλυφθεί κάποτε αυτή η διαφορά στην παρουσία των Ισπανών; Όμως η παρουσία ελληνικών επιχειρήσεων, με σκοπό τη φύτευση ελληνικών ποικιλιών, είναι το μόνο μέσο το οποίο θα δώσει λύση και προορισμό στο ελληνικό ελαιόλαδο, στις βρώσιμες ελιές και σε άλλα προϊόντα από την πατρίδα μας. Αυτό βέβαια προϋποθέτει συντεταγμένη εθνική γραμμή.

Μέχρι σήμερα η παρουσία επιστημόνων ή επιστημονικών ομάδων δεν ακολουθεί κάποιο σχέδιο. Κάθε ένας είναι μόνος του και κινείται ανεξάρτητα, παραθέτοντας αδιαμφισβήτητα σημαντική προσφορά. Τα αποτελέσματα δεν αποτελούν μέρος εθνικού σχεδιασμού, αλλά προσωπικών προσπαθειών. Και η παρουσία είναι απόλυτα ξεχωριστή και πολλές φορές καθαρά προσωπική.

Γενικά παραδεκτό είναι ότι στην Ελλάδα υπάρχουν οι κυριότερες ποικιλίες της γης, λόγω της ιδιαιτερότητας και της παραλλακτικότητας του κλίματος και του εδάφους. Αν καταφέρουμε να μεταφέρουμε την ελληνική πραγματικότητα σε διάφορους μακρινούς προορισμούς τότε θα έχει σίγουρο μέλλον η παραγωγή ελαιολάδου και ελιάς σε σημείο που θα μπορούν οι Έλληνες να μπουκ στις αγορές μόνοι τους και όχι υποβαθμισμένοι, σε μια παγκόσμια αγορά όπου η ζήτηση συνεχώς ανεβαίνει. Έτσι οι ανάγκες για κατανάλωση αυξάνονται με γρήγορο ρυθμό και οι Έλληνες πρέπει να είναι κοντά και μέσα στις εξελίξεις. Διοχετεύοντας δηλαδή την ποιοτικότερη παραγωγή ελαιολάδου παγκόσμια σε καταναλωτές που γνωρίζουν τις διαφορές από άλλα ομοειδή προϊόντα ή ποικιλίες άλλων χωρών.

Τελειώνοντας πρέπει να σημειώσουμε αυτό με το οποίο ξεκινήσαμε. Η απομάκρυνση από το Μεσογειακό κύκλο, όπου όπως είπαμε είναι ο φυσικός χώρος του ελαιόδεντρου, δημιουργεί κινδύνους στην καλλιέργεια που οφείλονται σε φαινόμενα όπως: μουσώνες, υπερβολική ζέση, αλατότητα εδαφών, ξηρασίες, έλλειψη νερού, παγετό, αδυναμία συμπλήρωσης ωρών ψύχους, καλλιέργειες σε συνθήκες ερήμου. Ακόμη πρέπει να γνωρίζουμε ότι η ποιότητα που παράγεται από μια ποικιλία στην Ελλάδα διαφέρει σημαντικά από αυτή της ίδιας ποικιλίας σε αυτές τις χώρες.

Σε εμάς τους ίδιους, λοιπόν, μένει να φέρουμε στην επιφάνεια τις πραγματικές δυνατότητες που έχουμε και που είναι κρυμμένες από τους φόβους και τις κακές συνήθειες με τις οποίες μεγαλώσαμε. Ο χώρος και ο χρόνος δεν συγκωλύουν τους απόντες.

Στην Κίνα επιμένουν στο μέγεθος

Παραθέτω, τέλος, ένα απόσπασμα από ομιλία στο παγκόσμιο συνέδριο ελαιολάδου το 2016 στο Gansu στην πολιτεία Wudu στην Κίνα, για να καταλάβετε πως εκμεταλλεύονται και συγκεκριμένους πληροφορίες για τις καλλιέργειες και την οικονομική τους ανάπτυξη σε μια διαφορετική κλιματική ζώνη οι Κινέζοι, αναπτύσσοντας παράλληλα και το τουριστικό κομμάτι της υπόθεσης. Εκεί όπου έχουν δημιουργήσει το μεγαλύτερο στον κόσμο μουσείο ελιάς, το οποίο και επισκέπτονται εκατομμύρια άνθρωποι από όλο τον κόσμο, εκεί δηλαδή όπου το αποτέλεσμα επιτυγχάνεται μέσω του μεγέθους των καλλιεργειών και όχι μέσω πραγματικών αποδόσεων ή αποτελεσμάτων. Όπως ειπώθηκε στο συνέδριο από τον κυβερνήτη της περιοχής σχετικά με τον τρόπο σκέψης δράσης και πολιτικής που ακολουθείται στη χώρα, ο FAO βοηθάει με όλα τα μέσα που διαθέτει, δίνοντας ακόμα και γενετικό υλικό των ελαιοπαραγωγών χωρών της Ευρώπης έτσι ώστε, όπως αναφέρεται, με την προώθηση της εξειδικευμένης γεωργίας να συμβάλλει σημαντικά στο έργο της εξάλειψης της παγκόσμιας φτώχειας.